დაზვერვის სააგენტო და საერთაშორისო ურთიერთობები

პაატა ბატიაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის

საერთაშორისო ურთიერთობების დოქტორანტი

paata.batiashvili@yahoo.com

ORCID iD: *https://orcid.org/0009-0005-4101-098X*

DOI: 10.52340/splogos.2026.01.11

აბსტრაქტი

სტატია განიხილავს დაზვერვის სამსახურების როლს სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკასა და საერთაშორისო ურთიერთობებში. აქტიური საერთაშორისო ურთიერთობების წარმოება და მჭიდრო ორმხრივი თუ მრავალმხრივი კავშირი სახელმწიფოების განვითარების პროცესში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. მეტწილად, სწორედ, ამ ურთიერთობების ეფექტურობა განსაზღვრავს ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკურ სტრატეგიას.

ისეთი პატარა ქვეყნებისათვის, როგორიც საქართველოა, ეფექტური საგარეო პოლიტიკის განხორციელება და საერთაშორისო ურთიერთობის სწორი წარმართვა სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. თანამედროვე მსოფლიოში სადაზვერვო სამსახურები ამ პროცესებში მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ, რაც მათ საერთაშორისო ურთიერთობების „უხილავ მმართველებად“ აქცევს.

საკვანძო სიტყვები: დაზვერვა, სახელმწიფო, საქართველო, საგარეო პოლიტიკა, „უხილავი მმართველი“.

Intelligence Agency and International Relations

Paata Batiashvili,

PhD Student of International Relations,

Georgian Technical University

paata.batiashvili@yahoo.com

ORCID iD: *https://orcid.org/0009-0005-4101-098X*

Abstract

The article discusses the role of intelligence services in the foreign policy of the state and international relations. Active international relations and close bilateral or multilateral ties play an important role in the development of states. It is precisely the effectiveness of these relations that largely determines the domestic and foreign policy strategies of the country.

For small countries like Georgia, the implementation of an effective foreign policy and the correct conduct of international relations are vital. In the modern world, intelligence services play an important role in these processes, which makes them the "invisible rulers" of international relations.

Keywords: intelligence, state, Georgia, foreign policy, "invisible ruler."

კვლევის მიზანი – დაზვერვის სააგენტოს როლის წარმოჩენა ქვეყნის საერთაშორისო ურთიერთობებში.

სამეცნიერო სიახლე – სტატიის სამეცნიერო სიახლე განისაზღვრება საქართველოს კონტექსტში, დაზვერვის სააგენტოს როლის კომპლექსური ანალიზით საგარეო პოლიტიკასა და საერთაშორისო ურთიერთობებში, რეალიზმის თეორიული ჩარჩოს გამოყენებით.

კვლევის მეთოდები

შემთხვევის კვლევა („case study“) – საქართველოს დაზვერვის სააგენტოს საქმიანობის დეტალური ანალიზი, როგორც პატარა, გეოპოლიტიკურად დახურული სახელმწიფოს მაგალითი. ამ ფარგლებში განიხილება სააგენტოს ფუნქციები ოკუპირებული ტერიტორიების უღიარებლობის პოლიტიკის მხარდაჭერაში, ჰიბრიდული საფრთხის წინააღმდეგ ბრძოლაში, პარტნიორებთან ინფორმაციის გაცვლაში და საგარეო საქმეთა სამინისტროსთან თანამშრომლობაში.

დოკუმენტური ანალიზი – საჯარო წყაროების (სამეცნიერო ლიტერატურა, ოფიციალური დოკუმენტები, ანგარიშები), აგრეთვე არსებული კვლევების (მათ შორის Marinho et al., Kirchweger & Eder Taylor) შესწავლა.

კვლევის მეთოდოლოგია – რეალიზმის თეორიის მიხედვით, რომელიც საერთაშორისო ურთიერთობების კლასიკურ ჩარჩოს ქმნის, სახელმწიფოები მუდმივ ბრძოლაში არიან ეროვნული უსაფრთხოებისა და გავლენისთვის. ამ კონტექსტში დაზვერვა უზრუნველყოფს არა მხოლოდ ინფორმაციულ უპირატესობას, არამედ სტრატეგიულ ბერკეტს საგარეო პოლიტიკაში. დაზვერვა, როგორც პროცესი და პროდუქტი, მოიცავს ფარულ ოპერაციებს, რომლებიც პოლიტიკოსებს საშუალებას აძლევს მიიღონ ობიექტური გადაწყვეტილებები გლობალური სხვადასხვა საფრთხისა და შესაძლებლობის შესახებ.

საერთაშორისო პრაქტიკა

თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემაში დაზვერვის სამსახურები წარმოადგენენ სახელმწიფოს ძალაუფლების უზრუნველყოფის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ინსტრუმენტს. ცივი ომის პერიოდში დაზვერვა გახდა საგარეო პოლიტიკის ცენტრალური ელემენტი. აშშ-ის „CIA“-ს და საბჭოთა „KGB“-ს დაპირისპირება ნათლად აჩვენებს, თუ როგორ იყენებდნენ დაზვერვის სამსახურებს იდეოლოგიური და გეოპოლიტიკური ბრძოლისთვის. თანამედროვე

მაგალითია ხუთი თვალის („Five Eyes“) ალიანსი (აშშ, დიდი ბრიტანეთი, კანადა, ავსტრალია, ახალი ზელანდია), რომელიც წარმოადგენს უდიდეს ინტელექტუალურ თანამშრომლობას ტერორიზმის, კიბერუსაფრთხოებისა და გლობალური საფრთხის წინააღმდეგ. თურქეთის ეროვნული დაზვერვის ორგანიზაცია („MIT“) აქტიურად იყენებს „დაზვერვის დიპლომატიას“ მრავალმხრივ ფორმატში, მათ შორის ტყვეთა გაცვლაში, რაც აჩვენებს დაზვერვის როლს რეგიონული ძალაუფლების დინამიკაში.

ბევრ სახელმწიფოში დაზვერვის სამსახურები საერთაშორისო პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილია და მათი ფუნქციები მოიცავს როგორც სტრატეგიულ, ასევე ოპერატიულ ამოცანებს:

– სადაზვერვო ორგანიზაციები აგროვებენ და აანალიზებენ ინფორმაციას, რომელიც ეხება უცხო სახელმწიფოების პოლიტიკას, ეკონომიკურ ინტერესებს, სამხედრო შესაძლებლობებსა და სხვა მნიშვნელოვან საკითხს;

– მონაწილეობენ დიპლომატიურ პროცესში საგარეო საქმეთა უწყებების საქმიანობის მხარდაჭერით და ახორციელებენ ფარულ დიპლომატიურ ღონისძიებებს, მათ შორის საიდუმლო მოლაპარაკებების გზებით;

– კრიზისულ სიტუაციებში აწვდიან სახელმწიფოს ხელმძღვანელობას ოპერატიულ და ანალიტიკურ ინფორმაციას, რაც მათ ეხმარება დროული და ეფექტიანი გადაწყვეტილებების მიღებაში;

– ახორციელებენ კონტრდაზვერვით საქმიანობას, რათა აღკვეთონ უცხო ქვეყნების სპეცსამსახურების მოქმედებები;

– მონაწილეობენ პროპაგანდისა და დეზინფორმაციის წინააღმდეგ ბრძოლაში;

– ატარებენ ფარულ ოპერაციებს, რომლებიც შეიძლება მოიცავდეს გავლენის ოპერაციებს, დისკრედიტაციის მცდელობებსა და ჰიბრიდულ ოპერაციებს;

– ატარებებენ ანალიტიკურ საქმიანობას, რომელიც უკავშირდება საერთაშორისო ეკონომიკურ ტენდენციებს, არაერთ საერთაშორისო პოლიტიკურ პროცესს, სანქციების ეფექტებსა და ბუნებრივი რესურსების პოლიტიკას.

– თანამშრომლობენ საერთაშორისო პარტნიორებთან ტერორიზმის, ნარკოტრაფიკისა და ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ.

ზემოთ აღნიშნული მექანიზმები აჩვენებენ, თუ როგორ ხდება დაზვერვის ინსტიტუტების ინტეგრირება საგარეო პოლიტიკურ პროცესებში. მათი საქმიანობა მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს სახელმწიფოს პოზიციას საერთაშორისო ასპარეზზე.

თანამედროვე როლი: დაზვერვის დიპლომატია

დღეს დაზვერვის სამსახურები აქტიურად მონაწილეობენ დიპლომატიაში. „დაზვერვის დიპლომატია“ გულისხმობს დაზვერვის მაღალი რანგის ოფიცრების გამოყენებას საიდუმლო კომუნიკაციის არხებისთვის, როდესაც ტრადიციული დიპლომატია შეზღუდულია (მაგ. აშშ-ის „CIA“-ს დირექტორის შეხვედრა რუს კოლეგასთან უკრაინის კონფლიქტის კონტექსტში). ეს მიდგომა საშუალებას იძლევა შეინარჩუნოს კონტაქტი მოწინააღმდეგეებთანაც კი, რაც ზრდის სახელმწიფოს გავლენას და ამცირებს რისკს.

ქართული რეალობა

საქართველოს დაზვერვის სააგენტო (დღეს უკვე სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურთან ინტეგრირებული) წარმოადგენს საგარეო პოლიტიკის მხარდამჭერ ინსტიტუტს. მისი ფუნქციები მოიცავს საგარეო საფრთხის იდენტიფიცირებას, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სამხედრო-სტრატეგიულ და ეკოლოგიურ სფეროებში ინფორმაციის შეგროვებას, აგრეთვე საზღვარგარეთ კონტრდაზვერვას. საქართველოსათვის დაზვერვა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ოკუპირებული ტერიტორიების უღიარებლობის პოლიტიკის მხარდასაჭერად, სხვადასხვა ჰიბრიდული საფრთხის (დეზინფორმაცია, კიბერშეტევები) წინააღმდეგ ბრძოლაში და პარტნიორებთან (“NATO“, აშშ) ინფორმაციის გაცვლაში.

სააგენტო უზიარებს საგარეო საქმეთა სამინისტროს ანალიტიკურ მასალებს, იცავს დიპლომატიურ მისიებს და მონაწილეობს რეგიონული კონფლიქტების

მართვაში. მისი ძირითადი გამოწვევაა, სხვადასხვა განვითარებული ქვეყნის მსგავსად პროფესიული კადრების დეფიციტი.

საქართველოში დაზვერვის როლი ჯერ კიდევ განვითარების პროცესშია, თუმცა, მისი მნიშვნელობა საგარეო პოლიტიკაში სულ უფრო მეტად იზრდება. მნიშვნელოვანია, რომ ეროვნული დაზვერვის სისტემა იყოს ორიენტირებული რამდენიმე ძირითად მიმართულებაზე:

საგარეო პოლიტიკის მხარდაჭერა:

– სტრატეგიულ პარტნიორებთან სადაზვერვო ინფორმაციის ურთიერთგაცვლა;

– მტრულად განწყობილი ქვეყნების პოლიტიკის პროგნოზირება და შესაძლო რეაგირების ფორმების შემუშავებაში მონაწილეობის მიღება;

– საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავება.

ეროვნული უსაფრთხოება:

– მტრული სახელმწიფოების მიზნებისა და აქტივობების გამოვლენა;

– საერთაშორისო ტერორიზმის ტენდენციების მონიტორინგი;

– კიბერუსაფრთხოების მხარდაჭერა.

რეგიონული კონფლიქტების მართვა:

– ოკუპირებულ ტერიტორიებზე არსებული ვითარების ანალიზი;

– საერთაშორისო პარტნიორებთან კოორდინაცია ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებით;

– საერთაშორისო ინსტიტუტებში საქართველოს ინტერესების დაცვა.

ჰიბრიდული საფრთხის წინააღმდეგ ბრძოლა:

– დეზინფორმაციის გამოვლენა;

– საზოგადოებრივ აზრზე მტრული სახელმწიფოების გავლენის შემცირება;

– უცხო ქვეყნების სპეცსამსახურების საქმიანობის კონტროლი.

ეკონომიკური უსაფრთხოება:

– უცხოური საინვესტიციო პროექტების შესწავლა და მათი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;

– საქართველოს სტრატეგიული პოზიციის გაძლიერება საერთაშორისო პროექტებში.

დაზვერვისა და დიპლომატიის კავშირი

დაზვერვისა და საგარეო საქმეთა უწყებების ურთიერთთანამშრომლობა კრიტიკულად მნიშვნელოვანია ეროვნული ინტერესების დაცვის პროცესში. დაზვერვის სააგენტოს შეუძლია:

– საგარეო საქმეთა სამინისტროსთვის რეგიონული კონფლიქტებისა და გლობალური პოლიტიკური ტენდენციების შესახებ ანალიტიკური და ოპერატიული მასალის მიწოდება;

– დიპლომატიური და ეკონომიკური კავშირების ინიცირებისა და განმტკიცების მხარდაჭერა;

– უღიარებლობის პოლიტიკის განხორციელების მხარდაჭერა;

– საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს პოზიციების გაძლიერება;

– დიპლომატიური მისიებისა და წარმომადგენლობების უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;

– საგარეო კონტრდაზვერვითი ოპერაციების ხელმძღვანელობა.

დაზვერვისა და საგარეო საქმეთა უწყებების კოორდინაცია აუცილებელია, რათა საქართველო საერთაშორისო ასპარეზზე უფრო მოქნილ და ეფექტიან მოთამაშედ იქცეს. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს დაზვერვის სააგენტოს რესურსების, საერთაშორისო სადაზვერვო საზოგადოებაში არსებული ავტორიტეტისა და კავშირების გათვალისწინებით, აქვს შესაძლებლობა საგარეო საქმეთა სამინისტროსთან კოორდინაციაში, იმუშაოს ისეთ საკითხებზე, როგორებიცაა ოკუპირებული ტერიტორიების უღიარებლობის პოლიტიკის აქტიური მხარდაჭერა, ცალკეულ სახელმწიფოსთან ურთიერთობების პოზიტიურ ჭრილში გადაყვანა, რაც ზოგიერთი ქვეყნის სპეცსამსახურებისთვის ასევე გამოწვევაა.

გამოწვევები და შესაძლებლობები

დაზვერვის, საერთაშორისო ასპარეზზე ეფექტური საქმიანობის შემაფერხებელ ფაქტორებად შეიძლება ჩაითვალოს:

- მტრულად განწყობილი სახელმწიფოების გავლენა;
- დეზინფორმაციული კამპანიები და უცხოელი აქტორების ჩარევა;
- შიდაპოლიტიკური არასტაბილურობის შექმნის მცდელობა (ზოგიერთი პოლიტიკური ჯგუფის მიერ საქართველოს მიმართ, როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე ქვეყნის გარეთ მავნებლური და პრესტიჟის შემლახველი ქმედებები);
- ტექნოლოგიური გამოწვევები (კიბერუსაფრთხოება);
- გეოპოლიტიკური დაძაბულობა;
- საერთაშორისო თანამშრომლობა;
- კვალიფიციური კადრების ნაკლებობა.

ზემოაღნიშნული ფაქტორების გამოვლენა და გადაჭრა შესაძლებელია, ვინაიდან არსებობს ყველაზე მთავარი, ჯანსაღი სახელმწიფოებრივი მიდგომა ქვეყნის სპეცსამსახურებზე, მათ შორის, დაზვერვის სააგენტოს გასაძლიერებლად, როგორც ანალიტიკურ, ასევე ოპერატიულ დონეზე, რისთვისაც საჭიროა დაზვერვის სისტემის მუდმივ განვითარებასა და რეფორმირებაზე ზრუნვა,

მისთვის კვალიფიციური კადრების მოზიდვა და აღზრდა, ასევე – სტრატეგიულ პარტნიორებთან თანამშრომლობის გაღრმავება და ზრუნვა მშვიდობის შესანარჩუნებლად.

დასკვნა

დაზვერვის სააგენტო არ უნდა იყოს მხოლოდ ინფორმაციის შემგროვებელი ინსტიტუტი (ძვირადღირებული ბიბლიოთეკა), არამედ ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის აქტიური ინსტრუმენტი. მისი ფუნქციები უნდა ეფუძნებოდეს გრძელვადიან სტრატეგიულ ხედვას და სახელმწიფოებრივ ინტერესებს. როდესაც არსებობს პოლიტიკური ნება, დაზვერვა შეიძლება იქცეს ძლიერ და ეფექტიან მექანიზმად, რომელიც განსაზღვრავს საქართველოს საგარეო პოლიტიკის წარმატებას და მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს ქვეყნის უმნიშვნელოვანესი საგარეო პოლიტიკური მიზნების მიღწევად. საქართველოსთვის, როგორც პატარა სახელმწიფოსთვის, დაზვერვის ეფექტიანი გამოყენება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ასიმეტრიული საფრთხისას. ყოველივე ზემოაღნიშნული არის რეალური გარანტია დაზვერვის, როგორც საგარეო პოლიტიკის ძლიერ ინსტრუმენტად გარდასაქმნელად.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. კიკნაძე თ., კუხალაშვილი დ. – „პოსტსაბჭოთა ქვეყნების უსაფრთხოების პოლიტიკის სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო კონტურები“, გამომცემლობა „მწიგნობარი“, თბილისი, 2024, ISBN 978-9941-8-7050-7.
2. Council on Foreign Relations. (n.d.). Tools of Foreign Policy: What Is Intelligence?
3. Kirchweger S. & Eder F. (2025). The role of intelligence agencies' international relations in foreign policy.
4. Marinho J. et al. (2024). The Role of Intelligence Services as Part of Foreign Policy. Diplomat Magazine.
5. Taylor Ch. (2023). Doing good deeds quietly: The rise of intelligence diplomacy. ASPI.